

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentaria Ac Disputationes In Primam Partem Divi Thomae

Cvm Variis Indicibvs

De Deo Effectore, Creaturarvm Omnivm Tractatvs II. De Opere Sex
Diervm, Ac Tertivs De Anima

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1622

IV. An actus cognoscendi fiat à potentia, in qua recipitur cum specie.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93575](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93575)

Cap. 4. *Utrum actus cognoscendi fiat à potentia in qua recipitur simul cum specie.*

modi actus, ipsum esse intellectum, aut speciem? Eadem autem ratio est de vno actu, vel potentia, atque de omnibus: concludendum igitur actum cognitionis esse veram qualitatem, à potentiaque distinctam, contra quam si quæ fuerint argumenta sequenti capite diluentur, allata vero ex Aristotele, D. Augustino, & D. Thoma in numero primo intelligenda sunt causaliter, non formaliter.

CAPVT. IV.

Utrum actus cognoscendi fiat à potentia in qua recipitur simul cum specie.

¹ *Prima sententia negat.* Diximus de entitate actionis cognoscitiuæ, dicendum sequitur de principio, à quo fit, quod etiam ex parte pertinet ad cognitionem ipsius potentia. In hac ergo questione variae sunt opiniones: quidam dixerunt in omni virtute cognoscente esse distinguendas duas potentias, aliam merè actiuam actus cognoscendi, aliam receptiuam illius, atque adeo sensum dari alium agentem, & patientem alium, intellectumque similiter. Ita landunus secundo de Anima, quæst. 16. & tractatu de intellectu agente, qui hoc tribuit Commentatori, idem sentit Apollinaris quæst. 11. & 13. qui forte nituntur illo effato, quod idem secundum eandem potentiam simul agere, & recipere non valeat.

² *Improbatur dupliciter.* Hæc opinio est omnino improbabilis. Primo, quoniam impossibile est actionem immanentem recipi in vna potentia, & fieri ab altera. Secundo interrogo, quænam potentia cognoscit, an quæ efficit actum, an quæ recipit. Non quæ recipit tantum, cum cognoscere sit vitaliter operari: si fingas Deum intra potentiam immittere entitatem actus, ipsa potentia nihil agente, in eo certè euentu, nihil ipsa cognoscet, cum primum principium in hac materia sit vitale actionem intrinsece includere processum effectuum ab agente, ideo enim viuere res dicitur, quæ intra se habet principium actionis. Nec etiam cognoscit potentia, quæ tantum agit, namque cognitio intrinsecus actus est potentia cognoscitiuæ: ergo impossibile est illam potentiam cognoscere, quæ actu cognitionis non informatur: impossibile ergo est in cognitione agere, ac recipere, separari omnino, diuersisque potentijs tribui.

³ *Secunda sententia etiam negat aliter. Responsur.* Ex his improbat alia opinio asserens potentiam cognoscentem non efficere actum, sed ab obiecto illum recipere. Ita de sensibus affirmant Paulus Venerus, & Nyphus citati cap. præcedenti n. 1. idemque putat de intellectu Gotfredus, (vt refert Scot. in 1. distinctione. 3. q. 7. s. alia est opinio,) dicens intellectionem fieri ab obiecto medio phantasmate illustrato, lumine intellectus agentis: cuius opinionis fundamentum idem est, ac prioris opinionis, & argumenta etiam contra illam facta hic militant, imo fortiora, quod scilicet iam cognitio esset ab extrinseco, ac mera cognoscentis potentia passio, aliundeque transiens actio. Rursum obiectum potius diceretur cognoscere. Denique cum cognitio qualitas perfecta sit, produci non potest ab imperfecto obiecto, potissime intellectu, quæ spiritualis qualitas est, phantasma autem materialis, nec phantasmatis illuminatio prodesse potest, vt potest facta, & tenebris plena, de quo infra.

⁴ *Tertia sententia variè à Thomistis respicitur.* Simili fere modo improbanda est alia opinio statuens actum cognoscendi fieri à potentia specie informatam, ita tamen vt potentia ex se nullam actiuitatem habeat, sed tota ratio efficiendi sit species, quemadmodum aquæ calidæ tota calefaciendi ratio est calor. Hanc opinionem sic expostitam tribuit Scotus S. Thomæ, quam certe indicat 1. p. q. 56. art. 1. & q. 79. a. 3. ad primum, & q. 85. a. 2. ad tertium, & alijs locis, fuitque opinio Alberti summa de homine, de potentijs sensuum, quamuis specialiter de sensibus loquatur. Accedit Tienensis 2. de anima text. 72. & Iauelus qu. 22. quantum ad sensus attinet, quamuis 1. 3. aliter sentiat de intellectu. Eandem fere opinionem habet Caiet. 1. par. q. 14. a. 1. q. 79. a. 2. 87. a. 1. quamuis aliter rem explicet, dicens cognoscentem potentiam per speciem fieri ipsum cognoscibile, atq; ita factam elicere actum, ac licet tota ratio agendi sit ab specie: tribui nihilominus potentia, quatenus facta est ipsum cognoscibile.

Contra hanc opinionem vtrunque expostitam procedunt argumenta facta contra præcedentes, cum fateatur etiam potentiam non habere ex se actiuitatem ad actum cognoscendi: non ergo actus ille procedet à principio intrinseco actiuo, sed tantum ab extrinseco, quod est species: sic enim calefactio ab aqua non procedit actiue tantum à principio intrinseco. Est autem hoc contra rationem actus vitalis: ergo, &c. Et confirmatur. Nam si potentia cognoscentis non concurrat actiue: ergo neque anima concurrat, quia non nisi cum potentijs operatur: non est ergo anima principium cognoscendi, quod est euidenter falsum, & contra Aristotelem lib. 2. cap. 2. Confirmatur præterea, nam si sola species esset tota ratio agendi, naturaliter ageret, ac adeo ea posita in potentia naturaliter sequeretur actio. Consequens est contra experientiam, quia licet recipiatur in oculis species, non continuo sequitur visio, si non detur attentio. Vnde sæpe diuersi homines easdem species recipientes in potentijs æque dispositis, non æque vident, eo quod non æque attendunt, atque in homine vno diuersis temporibus idem experimur: causa nimirum est, quæ non à sola specie provenit actiuitas, sed maxime ab anima, & potentia, ac de interioribus sunt argumenta clarissima. Imaginatio enim habet plures species simul, cum tamen nunc hoc, nunc illud imaginetur, nunc montem aureum, postea chimeram componat. Intellectus etiam tam varie operatur, vt intelligi nequit, quemodo id præstet per actiuitatem specierum absque vlla sui actiuitate. Præterea si potentia per speciem agit tanquam per accidens sibi inhaerens, instar aquæ per calorem agentis, plane talis potentia de se cognoscitiua non erit, sed ab extrinseca specie id vendicabit: licet non per se intellectus intelligit, sed per accidens, sicut aqua dicimus per se non calefacere, sed per accidens, quod tamen falsum per se, & incredibile apparet. Porro Caietani expositio fingens illam vniionem falsum supponit, & supra est improbatum in cap. 2. ac dato, quod aliquo modo posset intelligi cognoscentem potentiam fieri suum cognoscibile, fieret sane verius per actum cognitionis, per quem dum obiectum cognoscitur, intime quodammodo potentia imbibitur. Ea ergo ita reddita ipsum cognoscibile potest melius, ac verius esse principium cognitionis.

⁵ *Imaginatur.* His ergo reiectis opinionibus, est quarta alia Scoti in prima distinctione tertia, questione 4. *Sententia Scoti.* dicentis actus cognoscendi effici à potentia simul, & specie tanquam à duabus causis partialibus integrantibus vnum principium actiuum, quæ probatur primo. Nam species intentionalis necessaria est, vt supra ostendimus: ergo habet efficientiam circa actum cognoscendi, alias frustra necessaria diceretur potentia. Deinde etiam habet efficientiam, vt argumenta facta probant: ergo, &c. Minor patet ex dictis ac maior ex eo suaderetur, quia non potest vsus alius speciei assignari. Dicitur

⁶ *Sententia Scoti.* K 2 cetur

Franc. Suarez de Anima.

cetur fortasse requiri speciem ad determinandam potentiam ad cognitionem obiecti. Rectè quidem, ea tamen determinatio cooperatio est speciei cum potentia. Et confirmatur, quia si solus visus efficit visionem præsentem visibili, poterit sane illam efficere sine specie. Secundo arguitur. Forma constituens rem in actu primo concurret cum illa ad productionem actus secundi: sed species constituit potentiam in actu primo ad cognoscendum: ergo cum illa efficit cognitionem. Tertio in patria essentia diuina, quæ est tanquam species intelligibilis, concurret simul cum potentia ad visionem: ergo species creata a concurret.

Quinta opinio asserit speciem nihil efficere, sed potentiam habere totam actiuitatem respectu actionis. Ita Henricus quodlibet. quarto, quæstion. septima, ac de intellectu idem credit lauelus libro tertio, de Anima. Suadetur primo, quia actus cognoscendi perfectior est, quam species: non potest ergo species effectiue ad illud concurrere, quod potissimè vrger in sensibus exterioribus, in quibus species imperfectissimæ sunt, cum producantur à materialibus obiectis. Secundo actus cognoscendi est vitalis: ergo tantum procedit à principio intrinseco viuentis, quale non est species, cum ab externo obiecto imprimatur: ergo, & cætera. Tertio potentia animæ vegetatiuæ solæ efficiunt actiones suas, neque indigent tuamine obiectorum: à fortiori ergo id fortiterur potentia cognoscitiuæ, vt pote perfectioris.

Vltima sententia distinguit apprehensionem à iudicio, statuitque apprehensionem fieri à specie, iudicium vero à potentia. Ita Egidius libro octauo, quæstion. secunda, insinuatque Diuus Thomas quodlibet. octauo, quæstion. secunda. Sed facile refellitur opinio. Nam vel per apprehensionem intelligit actum cognoscendi, vel tantum speciei apprehensionem: hoc secundum ad rem non est, si autem intelligat primum, impossibile sane est potentiam respectu illius actus habere se mere passiuè, vt iam probauimus, præterquam quod talis apprehensio non est semper actus à iudicio distinctus, vt infra videbimus: quare, & cætera.

In hac ergo controuersia sit prima conclusio. **1. Assertio.** Potentia cognoscens habet propriam, & immediatam actiuitatem circa actum suum. Hanc probant argumenta facta contra tres opiniones priores, & est communis Diui Thomæ, & Scoti, & authorum vtriusque Scholæ, & aperta sententia Aristotelis libro secundo de Anima, capite secundo, dum ait animam esse principium intelligendi, & sentiendi, sicut & vegetandi non immediatè, sed per potentias suas, & cætera. **Obiectio 1.** Videtur tamen idem Aristoteles libro tertio, textu quinto, eidem conclusioni repugnare, vocat siquidem intellectum puram potentiam, ac subdit, nullam aliam esse illius naturam, quam quod possibilis est. Idemque est modus loquendi Diui Thomæ sæpe prima parte, quæstion. octogesima septima, articul. primo. Si ergo pura potentia est, nullam profecto actiuitatem habet, atque eadem ratio est de quauis potentia cognoscitiua. Præterea arguitur, quoniam si potentia esset principium actuum operationis, ipsa inuariata, non variaretur actio: nunc autem eadem potentia meliorem actum elicit, solum propter extrinsecum D E I auxilium, aut propter meliorem speciem, vt vnus beatus clarius videt D E V M, quam alius, qui meliorem intellectum naturalem habeat, eo tantum quod à D E O

magis iuuatur, quod signum est potentiam non efficere cognitionem, sed illam aliunde recipere.

Ad Aristotelem dicendum primo Philoponum sic legere, sed fieri non potest, vt alia sit eius natura, quam hac, quæ dicta est, scilicet quod sit separatus à corpore. Perionius ita vertit, Ex quo efficitur nullam esse naturam, nisi eam, quæ vim intelligendi habere dicitur. Simplicius denique vertit aliter: attamen Argyropoli vertio est, quam adduximus, & Græca litera consonat textui consequenti, qui ita habet. Is igitur intellectus, qui animus nuncupatur, nihil actum eorum est proprius, quæ sunt antequam intelligat ipse. Respondetur ergo Aristotelem tantum significare intellectum, eo quod non habet ex se species intelligibiles, dici puram potentiam non simpliciter, sed in genere intelligibilem, idque importare verba illa, nihil est actum eorum, quæ intelligit, & quod infra subdit intellectum partem esse locum formarum non actu, sed potentia: non negat igitur actiuitatem potentia: idemque est sensus Diui Thomæ. Alterum argumentum, vt plurimum probat potentias has dependere in agendo à multis conditionibus, ratione quarum melior prodeat operatio, vnde melior species, vel maius auxilium plurimum conducit ad meliorem actum, specialiter vero de actibus supernaturalibus dicimus, licet concurrant effectiue ad illos beati, sed tamen gerere vt instrumenta D E I, ex se autem non habere connaturalem actiuitatem circa tales actiones, quare in eis inferunt potissime virtus principalis causæ, qui Deus est, vt entis instrumento, quantum vult, vnde theologi perique, qui rectius sentiunt, aiunt maiorem perfectionem naturalis intellectus ad supernaturalem Dei visionem non conducere, sed maius auxilium.

Ad commune fundamentum illarum opinionum negantium actiuitatem potentis cognoscens, ne idem esset agens, & patiens, respondetur communiter, potentiam solam recipere, at informatam specie efficere, sicque distinguere agens à patiente. Alij dicunt actum recipi in potentia informatam specie, esseque rationem recipiendi illum: quicquid tamen de his sit, maxima illa ex octauo Physicorum in actibus saltem immutantibus non habet locum, vt eo loco diximus.

Secunda conclusio. Non tantum potentia, sed etiam species habet aliquam actiuitatem circa actum cognoscendi. Hanc probant argumenta pro Scoto in numer. sexto. Et præterea argumentor. Nam cognitio fit per intentionalem assimilationem cognoscens ad rem cognitam, vnde quod perfecte volumus cognoscere, conamur illius similitudinem, quam possumus perfectam intra nos formari: ipsa ergo actualis cognitio quædam, est actualis assimilatio: oportet ergo, vt potentia cognoscens habeat formam, quæ sit actuum principium assimilandi: huiusmodi autem aliud non est, quam species: ergo, & cætera. Atque hoc insinuat Aristoteles libro secundo de Anima, textu sexagesimo. vbi sensibilia sensationum actiua esse affirmat, per vicarias vtique species. Nec obstat, quod in capite tertio, ait sensum ex se esse in actu primo, quali specie non indigere, vt in actu secundum, seu sensationem proficiat. Comparat enim illic Aristoteles sensum cum intellectu, ac de eorum actione per habitum, aitque sensum non indigere habitibus, sicut intellectum, cum sit potentia omnino determinata: vel certe comparat sensum informatum per speciem, & intellectum per habitum, vnde cum ait primam mutationem sensitiui fieri à generante, per

SVARE Z
de Angelis, op
re 6. d. 1. rum, et
anima.

DE V. 2

generans intelligit obiectum imprimens speciem, nam subdit ea, quae actu sensum efficiunt, esse exterius, ut visibile, &c.

13. Tertia conclusio. Principium integrum productum actus est potentia informata specie. Hae est sententia Aristotelis locis citatis, & nono Metaphysic. capite nono. Dicitur Augustinus etiam nono de Trinitate, capite ultimo. *Liquido tenendum, ait, rem, quam cognoscimus, generare in nobis notitiam sui, quod ab utroque, ab obiecto scilicet, & potentia, notitia priatur.* Et vndecimo, de Trinitate, capite secundo. *Ex re visibili, inquit, fit visio, non tamen ex sola, nisi ad sit visus, ex vidente enim, & visibili fit visio.* Idem docet Dicitur Thomas prima parte, quaestio. decimaquarta, articulo secundo, & quaestio. quinquagesima quarta, articulo secundo, & 2. 2. quaestio. trigesima prima, articulo quinto, & primo contra gentes, capite vigesimo, & libro secundo, capite primo. & quodlibet. octauo, quaestio. tertia, articulo 3. neque aliud intendit Scotus citatus in numer. 6. Probationes vero sumendae sunt ex prima, & secunda conclusionem.

14. Ad primum pro quinta sententia communis solutio est, licet species sit ignobilior, attamen ut instrumentum potentiae attingere posse nobiliorem actum. Hae vero solutio ut iacet non consonat supradictis. Aliter ergo respondetur, negando actum cognoscendi esse perfectiorem qualitatem, quod non facile posset improbari, est id ego minus probem, quia ille actus vitalis est: & a perfectiori potentia elicitus, habetque optimum effectum formalem, qui est cognoscere. Quare ad argumentum dicto imperfectum non posse attingere productionem perfecti tanquam totale principium immediatum, ac principale naturaliter loquendo, posse tamen attingere, ut partialiter complens immediatum instrumentum, atque attingendo in effectu aliquid non perfectius se. Quam solutionem sic explico: nam potentia cognoscens specie informata integrum instrumentum est, per quod anima operatur, species autem instrumentum non est potentiae, non enim haecita specie utitur, ut sola ipsa species eliciat immediatè actum cognoscendi, ut optime probat argumentum primum pro Henrico, sed ex potentia, & specie constat integrum instrumentum, quod immediatè elicit actum. In quo duo etiam considerant nonnulli, & substantiam, & representationem: illamque fortiri a potentia, hanc verò ab specie, ac proinde singula singulis tribuendo, imperfectiorem deprehendi actum, quam ipsius principia. Hae tamen consideratio necessaria non est, ut constat, quam vera autem sit, ex capite. 2. a numer. 22. intelligi potest. Ad secundum respondetur saepe animam in operando uti instrumentis extrinsecis, adiunctis propriis, ut calamo ad scribendum, quod magis necessarium fuit in potentis cognoscantibus, quam in alijs propter modum operandi per assimilationem, per quod etiam patet solutio tertij.

CAPVT. V.

Utrum per actum potentie cognoscitiua aliquis terminus producat.

1. Hae quaestio tractari solet communiter in tertio libro de Anima sub terminis contractionibus, an per actum intellectus producat verbum: disputatur etiam a Theologis in prima distinctione vigesima septima. & a Diuo Thoma, eiusque discipulis prima parte, quaestio. vigesima.

Franc. Suarez de Anima.

ma tertia, articulo primo. attamen, quia eadem ratio est de actione intellectus, & de actibus aliarum potentialium cognoscituum, ideo hoc loco in vniuersum tractanda videtur: nam postquam egimus de entitate, & principio actus cognitionis, dicendum sequitur de illius termino. Vi-
detur igitur per illam nihil produci, quoniam cognitio actus immanens est, ac proinde minime productiuus, nono Metaph. capite nono. ubi sic legitur, *Quorumcumque itaque aliquid quiddam propter usum est id, quo sit, horum actus in eo, quod sit, est, ut adificatione in eo quod adificatur, & cetera.* Quorum verò non aliquid quiddam opus propter actionem in ipsis finet actio est, ut visio in vidente, & speculatio in speculante. Et Echicorum ad Nicomachum, cap. 1. habetur, *quasdam operationes esse finis, scilicet immanentes, in alijs autem, addit, & cetera has opera quaedam.* Contra verò est, *fundamentum* quia secundum Theologos per actionem intellectus producit verbum, quod sit illius terminus, *partu affir-* eadem autem est ratio de illa, & de alijs similibus. *mat. ex Theo-* ergo, &c.

In hac quaestione multi Thomistae opinantur, per actum intellectus produci quendam terminum, qui verbum dicitur, de ratione tamen, & modo ponendi illum, ac de potentijs alijs cognoscitibus non conueniunt. Ad intelligendam ergo diuersitatem opinionum est recolenda distinctio cognitionis intuitiuae, & abstractiuae: intuitiua obiectum habet sibi realiter praesens, abstractiua non item: dicunt ergo Thomistarum nonnulli per cognitionem abstractiuam produci aliquid terminans illam, at per intuitiuam nihil. Ratio sententiae est, quoniam per actionem cognoscitiuam solum producit terminus ex indigentia, cum nimirum obiectum praesens non habetur: sola ergo abstractiua cognitio producat terminum, non autem intuitiua. Vnde talem productionem concedunt, & intellectui, & sensui interiori abstractiue cognoscens, cum discrimine, quod in intellectu terminum illum vocent verbum, in sensu idolum: sensibus verò exterioribus terminum denegant, quia eorum cognitio semper est intuitiua, qua etiam de causa in intellectu intuitiue cognoscens, ut in beatis Deum videntibus, & in Angelis seipos cognoscantibus terminum praedictum non agnoscunt. Quare secundum hanc opinionem verbum, seu idolum non est, ut terminus productus necessariò, sed ut speculum, & imago, in qua res ipsa cognoscatur, ac consequenter autem verbum realiter distingui ab actu cognoscendi, sicut res a re distinguitur. Hanc opinionem sic expolitam tuetur Caietanus prima parte, loco citato, & Capreolus illa distinctione vigesima septima. Ferrarius primo contra, capit. quinquagesimo tertio, quamuis hic minus consequenter loquatur in non paucis: insinuat etiam Dicitur Thomas prima parte, quaestio. trigesima quarta, articulo primo, ad secundum, de potentia, quaestio. octaua, articulo primo, quaestione nona, articulo quinto, de veritate, quaestio. 4. articulo. 1. ad 2. citato etiam Aristotele 2. de Anima, textu 59. & 60. scribens, obiectum intellectus debere esse intra ipsum, qui locus minime fauet, cum ibi loquitur Aristoteles de speciebus intelligibilibus, non de cognitionis termino.

Alia opinio declarat nulla actione cognoscitiua produci terminum ab illa distinctum: Patres vero cum aiunt intellectum producere verbum, ipsammet intellectionem vocare verbum, ac tale verbum in omni intelligente dari, imò proportionaliter in omni cognoscente: rursus verbum non esse id in quo tanquam in speculo obiectum cognoscatur, sed actum esse, quo cognoscitur obiectum. Hae videtur sententia Scoti, Durandi, & Gabriel.

K 3